

Кикилик А., Пірошенко С. Мистецький контекст у реалізації проєктних технологій на уроках інтегрованого курсу української та зарубіжної літератур. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2026. Том 14, № 5. С. 66-73. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i5-008>.

Kikylik A., Piroshenko S. Mystetskyi kontekst u realizatsii proiektnykh tekhnolohii na urokakh intehrovanoho kursu ukrainiskoi ta zarubizhnoi literatur [Artistic context in project-based learning in the integrated course of Ukrainian and foreign literature]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2026. Vol. 14, No 5. S. 66-73. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i5-008>.

УДК 37.011.3:821.161.2

DOI: 10.31110/2616-650X-vol14i5-008

Аліна КИКИЛИК

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-3552-6435>

alinamykolaivna@ukr.net

Світлана ПІРОШЕНКО

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-5818-1735>

lan715@gmail.com

МИСТЕЦЬКИЙ КОНТЕКСТ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУР

Анотація. У статті акцентовано увагу на інтеграції міжпредметних знань в контексті літературної освіти, завдяки цьому розкриті активні методи навчання, серед яких проєктні технології займають провідну позицію. Авторками проаналізовані ефективні засоби реалізації таких технологій у площині мистецького контексту в інтегрованому курсі української та зарубіжної літератур.

Підкреслено, що завдяки використанню мистецьких матеріалів (живопис, графіка, театр, музичні твори, кіно та сучасні мультимедійні ресурси) учні отримують можливість глибше проникнути у зміст літературного твору, відчувати його емоційно та інтерпретувати крізь власну творчість. Запропоновано поєднання різних видів мистецтва з літературним матеріалом, що сприяє підвищенню мотивації учнів, активізації пізнавальної діяльності на сучасних уроках.

Наведено приклади інтегрованих проєктів у базовій школі, що демонструють можливості практичного застосування мистецького контексту для глибшого освоєння літератури та формування естетичного і культурного досвіду учнів. Виокремлено творчі завдання щодо створення ілюстрацій до поезії, музичне оформлення прозових уривків, театралізацію сцен та монтаж відео- і анімаційних проєктів, які допомагають учням виразити своє бачення художнього твору та розвивати міжпредметні компетенції.

Проілюстровані приклади мистецьких діалогів, що подані у сучасних підручниках інтегрованого курсу (української та зарубіжної літератур), які зорієнтовують на текстоцентричне викладання та візуально-орієнтоване сприйняття сучасних підлітків у векторі проєктної діяльності.

У такому контексті авторками здійснено висновок, що мистецький контекст у проєктній діяльності дозволяє поєднувати аналіз тексту та його художню реалізацію, сприяє формуванню цілісного сприйняття літературного твору. Вивчення інтегрованого курсу (української та зарубіжної літератур) вимагає від учителя не просто механічного поєднання авторів, а виявлення спільних естетичних паралелей, що пронизують світовий культурний простір.

Ключові слова: інтегрований курс літератур; мистецький контекст; проєктна діяльність; міжпредметні компетентності; база середня освіта.

Alina KIKYLIK

Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-3552-6435>

alinamykolaivna@ukr.net

Svitlana PIROSHENKO

Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-5818-1735>

lan715@gmail.com

ARTISTIC CONTEXT IN PROJECT-BASED LEARNING IN THE INTEGRATED COURSE OF UKRAINIAN AND FOREIGN LITERATURE

Abstract. The article focuses on the integration of interdisciplinary knowledge in the context of literary education, thereby revealing active teaching methods, among which project-based learning occupies a leading position. The authors analyzed effective means of implementing such methods in the artistic context in the integrated course of Ukrainian and foreign literature.

It is emphasized that through the use of artistic materials (painting, graphics, theater, musical works, cinema, and modern multimedia resources), students have the opportunity to delve deeper into the content of a literary work, experience it emotionally, and interpret it through their own creativity. A combination of different types of art with literary material is proposed, which helps to increase students' motivation and stimulate cognitive activity in modern lessons.

Examples of integrated projects in lower secondary schools are given, demonstrating the possibilities of practical application of the artistic context for a deeper mastery of literature and the formation of students' aesthetic and cultural experience. Creative tasks are

highlighted, including creating illustrations for poetry, musical accompaniment of prose passages, theatricalization of scenes, and video and animation editing, which help students express their vision of a literary work and develop interdisciplinary competencies.

Illustrated examples of artistic dialogues presented in modern textbooks of the integrated course are provided, which are oriented towards text-centric teaching and visually oriented perception of modern teenagers within the framework of project-based learning.

In this context, the authors concluded that the artistic context in project activity allows combining text analysis and its artistic implementation and contributes to the formation of a holistic perception of a literary work. Studying the integrated course identifies common aesthetic parallels that permeate the world cultural space.

Keywords: integrated course of literature; artistic context; project-based learning; interdisciplinary competencies; basic secondary education.

Постановка проблеми. Сучасні освітні процеси в Україні зазнають суттєвих змін, спрямованих на оновлення змісту, форм, методів та прийомів навчання відповідно до викликів ХХІ століття. У Державному стандарті базової середньої освіти наголошується на ключовому напрямі модернізації, а саме окреслення інтегративного підходу, який відповідає засадам компетентнісного навчання та сприяє формуванню цілісної картини світу у здобувачів освіти [1]. Водночас саме впровадження інтегрованого курсу української та зарубіжної літератур у концепції Нової української школи створює соціокультурний та естетичний простір, що дозволяє учневі сприймати літературу як цілісний світовий процес, де українське слово є органічною та самоцінною частиною глобального контексту. Названі навчальні предмети передбачають знайомство зі своєю та іншими культурами, національними особливостями, філософією та художнім мисленням різних епох. Проте ефективна реалізація компетентнісного потенціалу літературної освітньої галузі, а також ключових компетентностей і наскрізних умінь здобувачів базової середньої освіти потребує залучення інструментарію, який би активізував пізнавальну самостійність школярів.

Вирішення цієї проблеми вбачаємо в активному використанні проєктних технологій, які сприяють досягненню обов'язкових результатів навчання зазначених літератур та перетворюють процес навчання з пасивного засвоєння знань у творчу діяльність. Так, головним викликом залишається змістовне наповнення подібних проєктів. Часто вивчення літератури обмежується лише текстоцентричним підходом, нехтуючи тим, що художній твір є органічною складовою загальномистецького процесу певного історичного періоду. Саме залучення мистецького контексту в межах проєктної діяльності на уроках літературного циклу дозволяє учням не просто порівнювати сюжети, а розуміти естетичні коди епох, відстежувати міграцію певних образів та інтерпретувати літературний текст як складне інтермедіальне явище. Відмітимо, що мистецький контекст забезпечує так звану міжпредметну інтеграцію, поєднуючи літературу із кіномистецтвом, образотворчим мистецтвом, музикою, театром і мультимедіа, що і сприяє розвитку емоційного, естетичного та творчого потенціалу учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема впровадження проєктних технологій в навчальний процес та інтеграція мистецького контексту в курс літератури все більше стає предметом активного дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних педагогів-науковців. Зокрема, проблему інтеграції знань досліджували такі українські науковці, як О. Савченко, І. Бех, С. Гончаренко, які обґрунтовували важливість міжпредметної взаємодії в шкільному навчанні [10]. Л. Кулішова у своїх працях стверджує, що інтегративна модель навчання сприяє гуманізації освіти, оскільки дозволяє поєднувати знання не лише за змістом, а й за ціннісними орієнтирами [10].

Виокремимо праці Н. Бібік, які присвячені теоретичному обґрунтуванню компетентнісного підходу та міжпредметної інтеграції в контексті модернізації української освіти на уроках літературного циклу [6]. Дослідження Світлани Молочко присвячені інтеграції української літератури з мистецтвом (музика, живопис, театр) у Новій українській школі [6].

Синтез літератури з суміжними видами мистецтва у вивченні літератури простежується у наукових розвідках С. Жили, де значну увагу приділяється створенню умов для розвитку ключових компетентностей учнів через творчі навчальні форми, серед яких проєктна діяльність розглядається як одна з найефективніших [10].

У площині сучасного інтегрованого курсу (української та зарубіжної літератур) відмітимо чинні підручники для 5-9 класів авторів Т.О., Яценко В.І., Пахаренко І.А. Тригуб О.А. Слижук, О.М., Ніколенко Л.В. Мацевко-Бекерської, Т.Б. Качак, А.-М.І. Богосвятської та інших. Зокрема, реалізація проєктних технологій у сучасних підручниках подається у візуалізованому мистецькому контексті [7;8;9].

Разом із тим, аналіз літератури свідчить, що незважаючи на наявність загальних рекомендацій щодо застосування проєктних технологій і мистецьких форм, бракує систематизованих методичних підходів саме до взаємодії мистецького контенту та проєктної діяльності в контексті інтегрованого курсу літератури. У наукових джерелах недостатньо уваги приділено послідовній моделі використання мистецьких ресурсів на різних етапах проєктної роботи, а також критеріям оцінювання результатів такої діяльності.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей мистецького контексту як інструменту реалізації проєктних технологій в інтегрованому курсі української та зарубіжної літератур, а також у демонстрації практичних ілюстрованих прикладів на зазначених уроках.

Методи дослідження. У статті використано комплексну методологію, що дозволяє всебічно дослідити проблему інтеграції мистецького контексту в проєктну діяльність здобувачів базової середньої освіти на уроках літератури. Ми послуговувались наступними методами, такі як-от: теоретичний аналіз науково-методичних джерел для визначення теоретичної розробленості проблеми; методологічні засади розвідки, а саме аналіз чинних програм та підручників інтегрованого курсу; метод моделювання для опису моделі організації проєктної діяльності з інтеграцією мистецтва у 5-9 класах.

Виклад основного матеріалу дослідження. В освітньому просторі України художня література займає ключове місце в системі загальної середньої освіти. Вона спрямована на розвиток природних здібностей та інтересів учнів, стимулювання їх обдарувань, формування компетентностей, необхідних для соціалізації та активної громадянської позиції. Крім того, вивчення літературних творів забезпечує засвоєння національних цінностей, виховання поваги до культурної спадщини світового рівня, а також формування відповідального ставлення до розвитку держави та служіння суспільству протягом подальшого життя та професійної діяльності.

У наш час важливо не лише знати національні твори, а й усвідомлювати місце української літератури у світовому культурному контексті, адже культура будь-якої нації формується як на перетині власних традицій, так і під впливом світових літературних процесів. Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної) – це новий навчальний предмет мовно-літературної освітньої галузі в закладах загальної середньої освіти, упровадження якого зумовлено сучасними соціальними викликами та освітніми завданнями, визначеними в Концепції Нової української школи [3]. Інтегрований курс літератур дозволяє учням бачити літературу як динамічну систему, у якій національні тексти взаємодіють із зарубіжними, доповнюють і збагачують один одного.

Особливості вивчення художніх творів на уроках названого курсу визначаються природою художньої літератури як виду мистецтва, здатного образно відтворювати людське буття у всій його складності та різноманітті. Інтеграція мистецтва слова з літературознавством передбачає засвоєння теоретичних понять для цілісного сприйняття художніх творів.

Слушною є думка Тамілі Яценко, в якій визначено мету інтегрованого курсу української та зарубіжної літератур, а саме – розвиток компетентних учнів-читачів, прилучення їх до високохудожніх надбань української та зарубіжних літератур, формування усвідомлення української літератури як невід’ємного складника світової художньої культури, осмислення національної своєрідності та загальнолюдської цінності включених до інтегрованого курсу художніх творів, розвиток художнього сприйняття навколишнього світу, осмислення конкретно-історичного та загальнолюдського значення зображеного письменником [4].

Зазначимо, що для адаптаційного циклу базової середньої освіти Нової української школи на сьогодні запропоновано дві модельні навчальні програми, а саме «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної)», авторами першої є Т. Яценко, І. Тригуб [2], другої – М. Чумарна, Н. Пастушенко [3]. Відповідно для основного циклу базової середньої освіти Нової української школи чинними є ще дві модельні навчальні програми інтегрованого курсу літератур (української та зарубіжної), відповідно перша у редакції Т. Яценко, В. Пахаренко, І. Тригуб, О. Слижук [4], а також науковців, педагогів-новаторів у контексті викладання зарубіжної літератури – О. Ніколенко, Л. Мацевко-Бекерської, Т. Качак, А. Богосвятської, Н. Рудницької В. Турянці [5]. Саме ці модельні навчальні програми з інтегрованого курсу літератур є не лише навчальним документом, а й потужним інструментом у реалізації сучасних освітніх завдань, які, на нашу думку, визначають структурно-змістовий та методичний каркас навчання, що дозволяє педагогу системно і послідовно організовувати освітній процес, враховуючи індивідуальні можливості та потреби учнів. Наголосимо, що їх площа забезпечує інтеграцію знань про літературні явища, історико-культурний контекст творів, навички критичного осмислення тексту та формування комунікативних компетентностей на уроках літератури.

Дидактично-методичний потенціал модельних програм проявляється у здатності створювати сприятливе середовище для розвитку ключових компетентностей учнів. Це включає формування умінь аналізувати, порівнювати та інтерпретувати тексти різних епох та культур, розвивати творче мислення через завдання на самостійне створення художніх чи аналітичних продуктів, а також виховувати моральні та естетичні цінності через обговорення соціально значущих тем. Зауважимо, що зміст інтегрованого курсу структуровано за розділами та темами з урахуванням вікових особливостей учнів, їх читацьких уподобань та перебігу літературного процесу. У модельних навчальних програмах до кожного розділу передбачено спеціальні рубрики, що сприяють глибшому вивченню української та зарубіжної літератури, враховуючи сучасні досягнення літературознавства, культурний контекст і

особливості медіапростору. Серед таких рубрик виділяють: теорію літератури (ТЛ), мистецький контекст (МК), міжпредметну взаємодію (МЗ) [2; 4], «теорію літератури – ТЛ», «міжпредметні зв'язки – МЗ», «Мистецький контекст – МК», «Життєві цінності – ЖЦ» [3], Теорія літератури (ТЛ), Література і культура (ЛК), Україна і світ (УС), Медіатекст (МТ) [5]. Окрім того, програми передбачають гнучкі методичні підходи щодо використання інтерактивних форм роботи, групових дискусій, проєктних і дослідницьких завдань, що активізують пізнавальну діяльність учнів та сприяє формуванню в них навичок самостійного навчання. У нашій розвідці особливу увагу ми хочемо приділити мистецькому контексту як інструменту реалізації проєктних технологій в інтегрованому курсі літератури, адже мистецький симбіоз створює унікальні можливості для осмислення та переживання літературних текстів крізь призму означених технологій.

У вище названих програмах мистецький контент охоплює різні форми вираження: живопис, скульптуру, театр, музику, кіно та сучасні цифрові медіа. Включення такого поля досліджень у проєктну діяльність дозволить учням глибше проникати у художню тканину твору, відчувати емоційний та культурний контекст, а також здійснювати міждисциплінарні зв'язки. Наприклад, аналіз живописного образу, який відтворює атмосферу твору, або створення театралізованої сцени за мотивами літературного твору, сприяє формуванню навичок критичного мислення та творчої інтерпретації тексту. Мистецький контекст інтегрованого курсу літератури відкриває нові горизонти пізнання культури та творчості, що робить навчання живим, багатограним і міждисциплінарним.

Різноманітний шар представлено у багатограних зв'язках літературних творів із іншими видами мистецтва. До прикладу, простежимо у 5 класі ці вектори у вивченні літератури. Тема «Художня література. Вступ», де представлено образотворче мистецтво – Є. Гапчинська «Ліза та її сни», Дж. Дейлі «Казки», П.-О. Ренуар «Портрет двох дітей», Т.Яблонська «Вдома за книгою»; скульптура – А. Консулов «Пам'ятник першодрукареві Іванові Федорову», А. Джонсон «Пам'ятник дівчинці, що читає». Щодо вивчення літературних казок цікавою буде взаємодія літературних творів і кіноадаптації. До прикладу, Шарль Перро «Попелюшка» і анімація – м/ф «Попелюшка» («Cinderella» у сучасному представленні); Еріх Распе «Дивовижні пригоди барона Мюнхаузена» і анімація – цикл мультфільмів «Пригоди Мюнхаузена» (режисери – А. Солін, Н.Лернер) [2].

У 6 класі інтегрованого курсу пропонується вивчення календарно-обрядових пісень, де синтез із іншими видами мистецтва стане вираженням культурного коду. Так, усна народна творчість, «Щедрик, щедрик, щедрівочка» і М. Леонтович «Щедрик»; образотворче мистецтво – М. Пимоненко «Колядки», І. Горобчук «Колядки», «Вертеп», «Різдво», О. Шупляк «Різдвяний дідух», І. Роп'яник «Колядники йдуть», В. Проців «Свята вечерея», «Коляда» [2]. Програмовий приклад (8 клас). Образотворче мистецтво – Я. Коссірс «Прометей», Г. Фюгер «Прометей несе людям вогонь», Дірк ван Бабюрєн «Вулкан кує кайдани для Прометея», П'єро ді Козімо «Міф про Прометея» [4].

І в підсумку, узагальнимо 9 клас: театр – вистава «Тев'є-Тевель» (режисери-постановники – Д. Чирипюк, С. Данченко); кіно – «Скрипаль на даху» (режисер – Н. Джуїсон, США); музика – Дж. Бок «Скрипаль на даху» (мюзикл), музика – Ф. Ліст «Прометей» (симфонічна поема) тощо [4].

Відмітимо, що саме інтеграція мистецтва в літературний курс сприяє формуванню комплексного культурного світогляду учнів, розвитку їхнього емоційного й естетичного сприйняття, а також розвитку критичного та креативного мислення. Такий підхід дозволяє розглядати літературний твір не лише як текст, а як частину більшого культурного й історичного контексту, у якому мистецтво і література взаємопроникають та взаємозбагачуються. Вивчення різних мистецьких проявів у інтегрованому курсі створює умови для міждисциплінарного аналізу, де учень може бачити взаємозв'язки між художніми образами, музичною інтерпретацією та літературним словом, що збагачує його сприйняття культурних цінностей.

Зауважимо, що проєктна діяльність в інтегрованому курсі літератур, реалізована через мистецький контекст, має низку переваг. По-перше, вона стимулює активну пізнавальну діяльність учнів, оскільки передбачає створення власного продукту – презентації, ілюстрації, мультимедійного матеріалу чи інтерактивного сайту. По-друге, така діяльність сприяє розвитку креативності та самовираження, адже учні отримують можливість не лише аналізувати, а й продукувати мистецькі висловлювання, пов'язані з літературним контекстом. По-третє, використання мистецтва в навчальному процесі підвищує мотивацію та залученість, перетворюючи традиційне сприйняття тексту на інтерактивний і дослідницький процес.

Тому важливим у вище названому полі є практична площа вираження інтермедіального сполучення на уроках інтегрованого курсу. Доцільними з нашої точки зору, будуть запропоновані проєкти у різних класах вивчення літератури в Новій українській школі із залученням творів української та зарубіжної літератур. Цікавими можуть стати наступні у 5 класі:

1. Культурно-мистецький проєкт «Музична інтерпретація літературного твору» (інтеграція літератури і музичного мистецтва), метою якого є обрання віршу чи казки (наприклад, вірші Лесі Українки або Адама Міцкевича). Завдання пропонується учням у процесі вивчення ліричних творів у

розділі «Поетичні сторінки» (створити аудіо- або музичний супровід, який передає настрій твору, а саме використання барабанів, голосу або звуків природи; записати коротке відео з читанням та музикою).

2. Проєкт «Відео-казка власного виробництва» (інтеграція літератури, театру та відеомистецтва). Вартим уваги цей вид буде після вивчення епічних творів, здебільшого малих жанрів. Завданням є написати казку або адаптувати вивчену, додавши костюми, декорації. Представленням є інсценізація в класі або демонстрація записаного відео.

Також виділимо деякі проєкти, до яких можуть бути залучені шестикласники за програмовими творами інтегрованого курсу. Під час зимових свят актуальним інтегрованим проєктом з літератури та образотворчого мистецтва стане «Різдвяна історія в літературі та мистецтві», де учні досліджують різдвяні та колядницькі традиції крізь тексти та картини українських художників та світових авторів. Завдання можуть бути різнопланові, в залежності від змісту. Наведемо приклади деяких цікавих на наш погляд: обрати одну картину із запропонованих (М. Пимоненко «Колядки», І. Горобчук «Колядки», «Вертеп», «Різдво», О. Шупляк «Різдвяний дідух», В. Проців «Свята вечерея», «Коляда») і проаналізувати композицію, кольорову гаму та сюжет картини [3]. Також у цьому контексті творчим буде наступна робота, а саме знайти або обрати літературний уривок про Різдво, колядки чи вертеп (казку, оповідання або вірш). Зауважимо, що візуалізований контент викликає зацікавленість у сучасних учнів, тому завдання щодо створення власної ілюстрації, колажу або малюнку, що відображає сюжет твору та атмосферу свят буде продуктивним на уроках літератури.

У 7 класі інтерпретуються художні твори із урахуванням жанрової специфіки, навичка самостійно досліджувати та розвивати творчі здібності буде виваженою у інтегрованому проєкті «Герої книжок у мистецтві та літературі», де учні досліджують тему читання дітей через картини та літературні уривки. Комплекс завдань наступний (на вибір): Обрати одну з картин: О. Богомазов «Портрет дівчинки, яка читає книжку (Дочка художника)» або Ж.-О. Фраґонар «Молода читачка». Проаналізувати композицію, емоції та художні засоби, що передають захоплення читанням. Вибрати літературний уривок про дитину, яка читає або пізнає світ через книги (казка, оповідання, вірш) [4]. Створити власний малюнок або ілюстрацію, де поєднано образ художньої картини та літературного сюжету. Підготувати коротку презентацію: описати, як художник передав атмосферу читання, і як цей образ поєднується з обраним літературним уривком. Організувати виставку робіт у класі або зробити цифрову галерею.

У інтегрованому курсі восьмого класу художні тексти введено за хронологією історичної доби. У цьому контексті можна змодельовати інтегрований проєкт «Прометей: міф у мистецтві та музиці» (розділ «Античність і прадавня Україна в дзеркалі літератури») [4]. Читацькі інтереси дозволять дослідити міф про Прометея через літературні тексти, живопис, скульптуру та музичну інтерпретацію. Учні порівнюють образ героя та його подвиг у різних видах мистецтва. Варто подати завдання творчорепродуктивного характеру, а саме: ознайомитися з літературним міфом про Прометея (уривки з античної літератури чи адаптації для підлітків).

Наголосимо, що освітні орієнтири здобувачів освіти в інтегрованому курсу літератур у 9 класі звернені до теоретико-літературних понять у жанрових складових. Для цілісного сприймання художнього твору і його представлення можна запропонувати інтегрований проєкт під назвою «Тев'є-Тевель: від літератури до сцени і кіно», що дозволить дослідити образ Тев'є та його родину через літературний твір, театральну постановку, кіно та мюзикл. В свою чергу учні порівнюють різні інтерпретації та прослідковують як драматургія і музика передають атмосферу часу і характери героїв. Такі модифіковані завдання варто запропонувати учнівській молоді. Відтак, ознайомитися з літературним твором, на основі якого створено виставу та мюзикл («Тев'є-Тевель»); переглянути театральну постановку «Тев'є-Тевель» (режисери – Д. Чирипюк, С. Данченко); переглянути фільм «Скрипаль на даху» (режисер – Н. Джуїсон, США); порівняти образи персонажів, ключові сцени та емоційний настрій у літературі, театрі, кіно та музиці [5].

У сучасній парадигмі літературної освіти домінуючим стає перехід від репродуктивного вивчення біографій та текстів до формування полікультурної компетентності особистості. Використання мистецького контексту (синтезу слова, живопису, музики, театру) у межах навчальних проєктів на уроках літератури є не просто допоміжним ілюстративним засобом, а стратегічним ресурсом.

Окрім представлених нами прикладів проєктної діяльності у різних класах щодо застосування мистецького простору, також звернемо увагу у нашому дослідженні на змістове наповнення сучасних підручників інтегрованого курсу (української та зарубіжної літератур) завданнями мистецького характеру.

Проілюструємо на прикладі декількох тем, взявши за основу підручники інтегрованого курсу «Література (українська та зарубіжна)» Таміли Яценко, Василя Пахаренко, Ірини Тригуб, Олеси Слижук.

Окреслимо, що цікаві практичні ідеї для проєктів внесені у рубриках «У колі мистецтв» (5, 6 клас), а також «Мистецькі діалоги» (7-9 класи).

Сучасні підлітки наразі у вивченні курсу літератур можуть простежувати виявлення спільних тематичних вузлів, типологічних збігів та міжмистецьких зв'язків. До прикладу у 7 класі у літературному клубі вивчення письменницького кредо відомої української письменниці Оксани Радушинської, а саме повісті «Метелики у крижаних панцирах» учням запропоновані інтегровані завдання творчого мистецького дослідження (рис. 1) [8, с.267].

Поліпсуй!

- Роздивися репродукції картин Є. Гапчинської (с. 267) і С. Далі. Яка з них тобі більше подобається? Поділися своїми враженнями.
- Що, на твою думку, символізують метелики на цих полотнах?

Рис. 1. Проєктна діяльність: С. Далі «Пейзаж із метеликами»

Актуальними для сучасних школярів є теми різдвяних свят, тому ми звернули увагу на інноваційну площину проєктних завдань у поєднанні синтезу мистецтв. Наведемо приклади із підручника для 7 класу, тема «Різдвяні дива». Багатопланові завдання на креативність та пошукову діяльність (Рис. 2) [8, с.144].

А. Ліпатов. Різдво

Поліпсуй!

- Роздивися репродукції картин. Різдвяна картина кого з художників справила на тебе найбільше враження? Поясни чому.
- Домовся зі своїм сусідом / сусідкою по парті, який музичний фрагмент хто з вас послухає. Для цього зіскануй QR-код та ознайомся з уривком опери М. Лисенка «Різдвяна ніч».
- Зіскануй QR-код і переглянь фрагмент музичного фільму «Різдвяна історія з Тіною Кароль». Поділися в класі своїми враженнями. Подумай, чому тема різдвяних свят така популярна й у літературі, і в живописі, і в музиці різних часів.

Медіатека, с. 144

Рис. 2. Творчі завдання за видами мистецтва

Доцільною також ця тема буде під час опрацювання «Різдвяної історії» Чарльза Дікенса. Приклади проєкту і мистецького контексту (рис. 3) [8, с.181].

Постер¹ анімаційного фільму «Різдвяна історія»

Поліпсуй!

- Які враження справили на тебе фрагменти екранізації, що ілюструють твір Ч. Дікенса «Різдвяна пісня в прозі»?
- Зіскануй QR-код і переглянь «Різдвяну історію». Поділися своїми враженнями з однокласниками та однокласницями.
- Чому, на твою думку, режисери так часто зверталися до повісті Ч. Дікенса? Чи свідчить цей факт про те, що ідеали добра, милосердя, гуманізму є цінними в усі часи? Обґрунтуй свою думку.

Медіатека, с. 181

Рис. 3. Завдання до проєкту за постером

У полі нашого аналізу цікавими виявлені приклади з підручника для 9 класу (авторів Ніколенко О.М., Шуляр В.І., Рудницької Н.П., рік видання 2026) [7] інтегрованого курсу, у яких є визначені вже рубрики дослідження і проєкти. До прикладу, при вивченні розділу «Літературний міст у сьогодні» введено знайомство з сучасним українським письменником Андрієм Бачинським, опрацювання повісті «140 децибелів тиші».

Отже, представлені та названі вище проєкти та завдання із сучасних підручників у мистецькій складовій, закладені в Концепції НУШ, окреслюють основні напрямки змін, зокрема у викладанні інтегрованого курсу літератур, де акцент робиться не лише на змістовому опануванні художніх творів, а й на розвитку ключових компетентностей, критичного та креативного мислення, а також на вихованні особистості, відкритої до міжкультурного діалогу та інтеграції.

Дослідження і проєкти

10. Композитор Людвіг ван Бетховен після хвороби у двадцятишестирічному віці втратив слух, проте продовжив писати музику. Дослідіть, які твори він написав після втрати слуху. Чим можна пояснити таке явище? Як ви вважаєте, чи має шанс головний герой повісті Сергій Петрина стати відомим?

Рис. 4. Приклад проєктної діяльності

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, використання мистецького контексту в інтегрованому курсі літератури дозволяє ефективно реалізовувати проєктні технології, поєднуючи літературні тексти з живописом, скульптурою, музикою, театром, кіно та архітектурою. Такий навчальний підхід поглиблює розуміння художніх образів та мотивів творів, активізує емоційне сприйняття учнями сюжетів і характерів героїв, підвищує мотивацію до читання та аналізу текстів. Розробка та впровадження методики, де мистецький контекст виступає стрижнем проєктної діяльності на уроках інтегрованого курсу, є необхідною умовою для створення сучасного уроку літератури, що відповідає викликам часу та сприяє формуванню національної та загальнокультурної ідентичності школяра.

Проєктна діяльність із застосуванням мистецького контексту формує ключові компетентності школярів, а саме креативність, критичне мислення, дослідницькі та презентаційні навички. Вона сприяє розвитку міжпредметних зв'язків, розширює культурний контекст уроку та формує естетичний смак, дозволяючи поєднувати літературу з історією, культурологією та мистецтвом.

Перспективи подальших досліджень у сучасних розвідках полягають у розробці інтегрованих методичних матеріалів, які забезпечать системний підхід щодо реалізації візуалізованих проєктів у площині мистецьких студій. Цифрові технології, інтерактивні платформи, 3D-тури по музеям та віртуальній реальності для поглибленого сприйняття художніх образів стануть важливим напрямом у інтермедіальному полі на уроках літературного циклу.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.

Доступність даних. Це дослідження не передбачало використання окремих наборів даних.

Використання засобів штучного інтелекту (ШІ). Під час підготовки цієї роботи автори не використовували інструменти штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
2. Яценко Т.О., Тригуб І.А. Модельна навчальна програма «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти. 2023. URL: https://drive.google.com/file/d/1UVRV8yUqkD0Y--HlIUreJjX_Bedvb5hS/view
3. Чумарна М.І., Пастушенко Н.М. Модельна навчальна програма «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти. 2023. URL: https://drive.google.com/file/d/1JvQb37L_nnQCRq3CMXYrjtA_7IXCxaeE/view
4. Яценко Т.О., Пахаренко В.І., Тригуб І.А., Слижук О.А. Модельна навчальна програма «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. 2024. URL: <https://drive.google.com/file/d/1KNREwj4ipua3cYc8RV0i7o5pQk3yxwQq/view>
5. Ніколенко О.М., Мацевко-Бекерська Л.В., Качак Т.Б., Богосвятська А.-М.І., Рудніцька Н.П., Туряниця В.Г. Модельна навчальна програма «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. 2023. URL: <https://drive.google.com/file/d/1CaD6SMHiGMElyrtsG7NzZmeA191xG-cq/view>
6. Молочко С.Р. Вивчення української літератури у взаємозв'язку із суміжними видами мистецтв в умовах Нової української школи (за принципами наступності в безперервній освіті). *NewInception*. Вип. 1-2 (15-16), листопад 2024, С. 71–83. <https://doi.org/10.58407/NI.24.1-2.7>
7. Ніколенко О.М., Шуляр В.І., Рудніцька Н.П. *Література (українська та зарубіжна): підручник інтегрованого курсу для 9 класу закладів загальної середньої освіти. Частина 1*. Київ : «Видавничий центр «Академія», 2026. 246 с. URL: <https://academia-pc.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/integrova%209%201.pdf>
8. Яценко Т.О., Пахаренко В.І., Тригуб І.А. *Література (українська та зарубіжна): підручник інтегрованого курсу для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Частина 1*. Київ : Грамота, 2024. 272 с. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/2842-literatura-iacenko-7-klas-2024.html>
9. Яценко Т.О., Пахаренко В.І., Тригуб І.А. *Література (українська та зарубіжна): підручник інтегрованого курсу для 8 класу закладів загальної середньої освіти. Частина 1*. Київ : Грамота, 2025. 280 с. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/3005-literatura-ukrainska-ta-zarubizhna-iacenko-8-klas-2025.html>
10. Яценко Т.О. Мистецький контекст в оновленому змісті сучасної шкільної літературної освіти. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Педагогічні науки*. Вип. 48, 2021. С. 238–245. [https://doi.org/10.31909/26168812.2020-\(48\)-31](https://doi.org/10.31909/26168812.2020-(48)-31)

References

1. *Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity* (zatverdzhenyi postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 veresnia 2020 r. № 898). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)
2. Yatsenko T.O., Tryhub I.A. *Modelna navchalna prohrama «Intehrovanyi kurs literatur (ukrainskoi ta zarubizhnoi). 5–6 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity*. 2023. URL: https://drive.google.com/file/d/1UVRV8yUqkD0Y--HlIUreJIX_Bedvb5hS/view (in Ukrainian)
3. Chumarna M.I., Pastushenko N.M. *Modelna navchalna prohrama «Intehrovanyi kurs literatur (ukrainskoi ta zarubizhnoi). 5–6 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity*. 2023. URL: https://drive.google.com/file/d/1JvQb37L_nnQCRq3CMXYrjtA_7jXCxaeE/view (in Ukrainian)
4. Yatsenko T.O., Pakhareno V.I., Tryhub I.A., Slyzhuk O.A. *Modelna navchalna prohrama «Intehrovanyi kurs literatur (ukrainskoi ta zarubizhnoi). 7–9 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity*. 2024. URL: <https://drive.google.com/file/d/1KNREwj4ipua3cYc8RVOi7o5pQk3yxwQq/view> (in Ukrainian)
5. Nikolenko O.M., Matsevko-Bekerska L.V., Kachak T.B., Bohosviatska A.-M.I., Rudnitska N.P., Turianytsia V.H. *Modelna navchalna prohrama «Intehrovanyi kurs literatur (ukrainskoi ta zarubizhnoi). 7–9 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity*. 2023. URL: <https://drive.google.com/file/d/1CaD6SMHiGMEIyrtsG7NzZmeAl91xG-cq/view> (in Ukrainian)
6. Molochko S.R. Vyvchennia ukrainskoi literatury u vzaiemozviazku iz sumizhnymy vydamy mystetstv v umovakh Novoi ukrainskoi shkoly (za pryntsypamy nastupnosti v bezperervnii osviti). *NewInception*. Vyp. 1-2 (15-16), lystopad 2024, S. 71–83. <https://doi.org/10.58407/NI.24.1-2.7> (in Ukrainian)
7. Nikolenko O.M., Shuliar V.I., Rudnitska N.P. *Literatura (ukrainska ta zarubizhna): pidruchnyk intehrovanoho kursu dlia 9 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity*. Chastyna 1. Kyiv : «Vydavnychiy tsentr «Akademiiia», 2026. 246 s. URL: <https://academia-pc.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/integrov%209%201.pdf> (in Ukrainian)
8. Yatsenko T.O., Pakhareno V.I., Tryhub I.A. *Literatura (ukrainska ta zarubizhna): pidruchnyk intehrovanoho kursu dlia 7 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity*. Chastyna 1. Kyiv : Hramota, 2024. 272 s. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/2842-literatura-iacenko-7-klas-2024.html> (in Ukrainian)
9. Yatsenko T.O., Pakhareno V.I., Tryhub I.A. *Literatura (ukrainska ta zarubizhna): pidruchnyk intehrovanoho kursu dlia 8 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity*. Chastyna 1. Kyiv : Hramota, 2025. 280 s. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/3005-literatura-ukrainska-ta-zarubizhna-iacenko-8-klas-2025.html> (in Ukrainian)
11. Yatsenko T.O. Mystetskyi kontekst v onovlenomu zmisti suchasnoi shkilnoi literaturnoi osvity. *Naukovyi visnyk Izmailskoho derzhavnogo humanitarnoho universytet. Serii «Pedagogichni nauky*. Vyp. 48, 2021. S. 238–245. [https://doi.org/10.31909/26168812.2020-\(48\)-31](https://doi.org/10.31909/26168812.2020-(48)-31) (in Ukrainian)

/ Матеріал надійшов до редакції: 21.03.2026 р. / Прийнято до друку: 30.04.2026 р. / Опубліковано: 29.05.2026 р. /

